

LEDARE

Ledare: Amerika är inte Europas fiende

PUBLICERAD 2004-05-30

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

[Skaffa nyhetsbrev](#)

HANS BERGSTRÖM

KOLUMN

Vita huset, US Capitol (kongressbyggnaden), Lincoln Memorial och Washington Monument är fyra sevärdheter som även svenska besökare gärna söker upp i USA:s huvudstad. Denna helg tillkommer en femte: National World War II Memorial.

Den nya minnesparken på National Mall hedrar de 16 miljoner amerikaner som var soldater under andra världskriget. Längs en "Freedom Wall" har placerats 4 000 stjärnor i guld, en stjärna för varje hundratal amerikaner som dog i kriget.

Invigningsprogrammet fångar nationens intresse. Bland annat berättar tv-mannen Tom Brokaw, som skrev boken "The greatest generation", om männen som räddade Europa från tyranni. Ofta var de barn till invandrare, bland annat från Skandinavien. De hade slitit hårt för att bygga sig en framtid, hade just börjat resa sig efter den svåra 30-talsdepressionen men måste nu gå ut i krig på andra sidan haven - inte för att de ville det, utan för att frihetens framtid krävde det.

I tre perioder kunde det fria Europa överleva bara tack vare USA: första världskriget, andra världskriget och det kalla kriget. Nyare dokument visar att Stalins, och även hans efterföljares, avsikter var ännu mycket värre än vad många förstod i samtiden.

Under det välsignade 1989 föll muren i Berlin. Europa kunde gå in i tiden efter efterkrigstiden. Uppgiften nu blev mindre att hindra anfall från diktatorer än att säkra ordning i övergången. Svåra etniska konflikter hotade, delvis inspirerade av kommunister omklädda till populister. Även nu tvingades USA, under president Clinton, rycka till Europas undsättning i Bosnien och Kosovo - sedan FN-trupper till evig skam lade ner vapnen inför massakrer och EU ingenting förmådde.

Den 11 september 2001 inleddes en ny tidsålder. Kanske kan den kallas den globala terrorismens tidsålder. Termen är inte helt träffande. Den sorts terror vi nu talar om började inte under president Bush. bin Ladins fanatiker försökte fälla World Trade Center i New York redan 1993, när Clinton var president. Sprängningar och andra terroråd som metod är återkommande

genom historien. Det nya är syftet - inte avgränsade politiska mål utan ett totalkrig mot hela västvärlden och det öppna samhället som livsform. Det delvis nya i vår tid är också omfattningen av självmordsbombare som lovats himmelskt paradiset av ledare som inte sätter något värde på andra människors liv. 11 september blev den starka symboldagen för denna nya utmaning mot frihet och humanism.

I en intressant essä i Foreign Affairs (mars/april-numret) påpekar Robert Kagan att förhållandet USA-Europa nu kan ses som omvänt mot vad som gällt under 1900-talet. Då var den centrala krigsskådeplatsen Europa - i två krig, genom en hotande invasion från Sovjet samt de etniska rensningarnas Balkan. Det var naturligt att USA, som garant för frihet och humanistiska värden, befann sig i nära dialog med de europeiska demokratierna om vad som borde göras i Europa. Nato var ett forum för detta.

Nu är det amerikanerna som uppfattar sig stå i centrum för terroristernas angrepp och hot. I försvaret av det direkta amerikanska säkerhetsintresset, känt in på skinnet av varje familj, är det inte lika självklart att en amerikansk regering låter sig begränsas av européer.

Som EU-kommissionens ordförande Romano Prodi formulerade den nya situationen i ett tillfälligt moment av insikt i september 2001: "USA har stått vid Europas sida under svåra tider. Nu måste Europa stå upp och visa sin solidaritet med USA."

Denna anda av solidaritet försvann som bekant snabbt. Skälet, menar Kagan, är inte att USA delvis handlade utan stöd av FN. Det har Europa också gjort, i vetskap om att FN är lamslaget när det gäller. Viktigare är att Europa ville vara med om besluten (dock, som i Frankrikes fall, utan att någonsin vara berett till handling).

Kagan menar att USA och Europa fortsatt behöver varandra, trots att den nya eran har andra drag än de tidigare. USA får inte full legitimitet och kraft i försvaret av det öppna samhället om den andra stora regionen av demokratier, Europa, står vid sidan om. Omvänt måste Europa erkänna att dess upptagenhet vid interna förhandlingar bara är möjlig under skyddet av USA:s säkerhetsparaply i världen.

"Att definiera Europa i kontrast till USA är inte bara fel utan i högsta grad oansvarigt och farligt", deklarerade Polens premiärminister Marek Belka i ett tal på IPI:s tidningskongress i Warszawa häromveckan. "Antiamerikanism representerar det yttersta av stupiditet." I ett energiskt framträdande tillade Lech Walesa: "USA måste agera kraftfullt efter den 11 september. FN fungerade inte. Frankrike och Tyskland klarade inte att bringa samman EU. De har stort ansvar för vad som hände." "De äldre förstår USA, eftersom vi betalade ett mycket högt pris för 'appeasement' med Hitler", yttrade den tjeckiske senatoren Jaroslava Moserova.

Al-Qaidas fanatism är riktad mot det öppna samhället. Dess mål är att göra hela världen till en muslimsk, extrem, medeltida gudsstat, utan rättigheter för kvinnor. Det är naivt att tro att bin

Ladins fiende bara är Bush eller USA. Tågbomberna i Madrid borde ha väckt Europa. Men de tycks inte ha gjort mycket intryck utanför Spanien - och spanjorerna gjorde raskt som bin Ladin ville.

När USA stärker sin vaksamhet blir Europa en mer lättangripen del av det öppna samhället. Det återstår för Europa att vakna, förhoppningsvis inte med en smäll. Den grundläggande gemenskapen med Amerika förblir starkare än vad man kan tro av dagens sjukliga stämning av Amerikahat i Västeuropa.

Hans Bergström är docent i stats- vetenskap och fd chefredaktör samt fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Han bor i USA

TEXT

BERGSTRÖM-HANS

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt